

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

А. В. Пантелеймонов_

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ Спеціальні історичні дисципліни
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____

галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 032 Історія та археологія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Історія та археологія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Історичний факультет _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“ 27 ” серпня 2018 року, протокол № 8

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Іващенко Вікторія Юріївна, кандидат історичних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри

історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “ 16 ” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

_____ (Посохов С. І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

історичного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ 17 ” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії _____

_____ (Тумаков О. І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Спеціальні історичні дисципліни**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалавр** спеціальності 032 «Історія і археологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система спеціальних історичних дисциплін – джерелознавство, історична хронологія, нумізматика, палеографія, історична ономастика, генеалогія, геральдика, сфрагістика та ряд інших.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **розділів**:

1. Теорія та методика джерелознавчих досліджень.
2. Спеціальні історичні дисципліни: історична хронологія, нумізматика, палеографія, археографія.
3. Спеціальні історичні дисципліни: історична ономастика, генеалогія, геральдика, сфрагістика та ін.

1. Опис навчальної дисципліни

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни» є формування професійних основ історика, який володіє сучасними методами джерелознавчого аналізу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Спеціальні історичні дисципліни» є всебічне обговорення та набуття практичних навичок аналізу історичних джерел під час лекцій та семінарських (практичних) занять, які стосуються кількох традиційних спеціальних історичних дисциплін: історична хронологія, нумізматика, палеографія, археологія, історична ономастика, генеалогія, геральдика, сфрагістика.

1.3. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ECTS.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	3-4-й
Лекції	
44 год.	22 год.
Практичні, семінарські заняття	
20 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	98 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- основи джерелознавства (теорія, історія та методи);
- особливості різноманітних типів та видів джерел;
- особливості предмету, завдань, методів окремих спеціальних дисциплін.

вміти :

- працювати із історичними джерелами, визначаючи ступінь автентичності та вірогідності джерела, здійснюючи його всебічне вивчення (як зовнішніх ознак, так і змісту) з метою одержання достовірної інформації про історичні події та явища;
- застосовувати принцип історизму до джерел;
- робити аргументовані висновки;
- користуватися довідковою та науковою літературою тощо.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ТЕМА 1. Об'єкт, предмет і завдання спеціальних історичних дисциплін.

Об'єкт та предмет наукового пізнання спеціальних історичних дисциплін. Класифікація спеціальних історичних дисциплін. Соціальні та практичні завдання спеціальних історичних дисциплін.

ТЕМА 2. Теорія та методика джерелознавчих досліджень.

Специфіка історичного пізнання. Історичний факт та історичне джерело. Проблеми підвищення інформативної віддачі історичних джерел. Репрезентативність джерельної бази. Критерії класифікації історичних джерел. Характеристика видів писемних джерел. «Зовнішня» та «внутрішня» критика історичних джерел. Проблеми встановлення місця та часу виникнення історичного джерела. Встановлення авторства писемного джерела.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ: ІСТОРИЧНА ХРОНОЛОГІЯ, НУМІЗМАТИКА, ПАЛЕОГРАФІЯ, АРХЕОГРАФІЯ.

ТЕМА 1. Предмет і завдання історичної хронології.

Предмет і завдання історичної хронології. Астрономічні основи літочислення, одиниці виміру часу. Виникнення та розвиток засобів вимірювання часу. Типи календарів та принципи їх побудови. Ери. Календарі народів давнього Сходу. Юліанський та григоріанський календарі. Історія календаря в Україні і Росії з найдавніших часів до сьогодення. Правила переводу дат з юліанського на григоріанський календар. Індикти. Визначення індикту року. Визначення дня тижня за юліанським та григоріанським календарями. Датування подій на підставі повідомлень джерел про астрономічні явища. Переклад дат з мусульманського календаря та календаря доби Великої Французької революції на сучасне літочислення.

ТЕМА 2. Предмет і завдання нумізматики.

Предмет нумізматики та її завдання. Нумізматична термінологія. Історія нумізматики. Виникнення грошей, види грошей, їх роль у суспільстві. Технологія виготовлення монет. Монета як джерело історичної інформації. Методика роботи з нумізматичним матеріалом. Історія грошового обігу на території Східної Європи.

ТЕМА 3. Предмет та завдання палеографії.

Предмет та завдання палеографії. Історія палеографії. Зародження писемності у східних слов'ян. Особливості зовнішніх ознак пам'яток писемності періоду Київської Русі. Пам'ятки української та російської писемності XV – XVII ст.ст. Характерні зовнішні ознаки пам'яток писемності XVIII ст. Основні тенденції еволюції знарядь письма та матеріалу для письма. Зміни у графіці та способах запису. Основні принципи прочитання та опису рукописів.

ТЕМА 4. Предмет і завдання археографії.

Предмет та задачі археографії. Виявлення, атрибуція та каталогізація пам'яток писемності. Принципи публікації історичних документів. Типи та види археографічних праць.

РОЗДІЛ 3. СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ: ІСТОРИЧНА ОНОМАСТИКА, ГЕНЕАЛОГІЯ, ГЕРАЛЬДИКА, СФРАГІСТИКА та ін.

ТЕМА 1. Предмет і завдання історичної ономастики.

Предмет і завдання історичної ономастики. Принципи топоніміки. Антропоніми – носії декількох функцій. Завдання етніміки. Дескриптивний метод. Етимологічний метод. Стратиграфічний та ареальний методи. Семіотичний (формантний) метод. Слов'янські антропоніми. Псевдоніми.

ТЕМА 2. Предмет і завдання генеалогії.

Історія генеалогічних досліджень у Східній Європі. Методика генеалогічних досліджень. Родословна. Оформлення генеалогічних даних. Генеалогічні дерева. Генеалогічні таблиці. Генеалогічні досьє. Генеалогічні картки. Генеалогічні розписи. Генеалогія і генетика.

ТЕМА 3. Предмет і завдання геральдики та сфрагістики.

Предмет і завдання геральдики та сфрагістики. Основні принципи та правила герботворення. Родові та міські герби Східної Європи як історичне джерело. Призначення та характеристика типів печаток.

ТЕМА 4. Інші спеціальні історичні дисципліни.

Предмет, завдання та методи мемуаристики. Місце кодикології в системі спеціальних історичних дисциплін. Предмет, об'єкт та завдання маргіналістики.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теорія та методика джерелознавчих досліджень.												
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання спеціальних історичних дисциплін	8	4				4	12	2				10
Тема 2. Теорія та методика історичних досліджень	24	8	6			10	26	4				22
Разом за розділом 1	32	12	6			14	38	6				32
Розділ 2. Спеціальні історичні дисципліни: історична хронологія, нумізматики, палеографія, археографія.												
Тема 1. Предмет і завдання історичної хронології	10	4				6	10	2				8
Тема 2. Предмет і завдання нумізматики	12	6				6	12	2				10
Тема 3. Предмет і завдання палеографії	14	6	2			6	10	2				8
Тема 4. Предмет і завдання археографії	14	4	4			6	8	2				6
Разом за розділом 2	50	20	6			24	40	8				32
Розділ 3. Спеціальні історичні дисципліни: історична ономастика, генеалогія, геральдика, сфрагістика та ін.												
Тема 1. Предмет і завдання ономастики	10	4				6	8	2				6
Тема 2. Предмет і завдання генеалогії	10	4				6	10	2				8
Тема 3. Предмет і завдання геральдики та сфрагістики	10	4				6	10	2				8
Тема 4. Інші спеціальні історичні дисципліни	8		8				14	2				12
Разом за розділом 3	38	12	8			18	42	8				34

<i>Усього годин</i>	120	44	20			56	120	22			98
---------------------	------------	-----------	-----------	--	--	-----------	------------	-----------	--	--	-----------

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<p>Тема: Теоретичні проблеми джерелознавства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичне джерело та історичне пізнання. 2. Класифікація історичних джерел. 3. Основні види писемних джерел. 4. Методика роботи з історичними джерелами. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Джерелознавство історії України: Довідник. – К., 1998. • Історичне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К., 2002. • Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учеб. пособие / Данилевский И. Н., Кабанов В. В., Медушевская О. О., Румянцева М. Ф. – М., 1998. • Пушкарев Л. Н. Классификация русских письменных источников по отечественной истории. – М., 1975. • Санцевич А. В. Методика исторического исследования. – 2-е изд. – К., 1990. 	4 год.
2.	<p>Тема: Мемуаристика.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерела особистого походження. 2. Предмет, завдання та методи мемуаристики. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учеб. пособие / Данилевский И. Н., Кабанов В. В., Медушевская О. О., Румянцева М. Ф. – М., 1998. • Румянцева М. Ф. Теория истории. – М., 2002. • Тартаковский А. Г. Русская мемуаристика VIII – первой половины XIX в.: От рукописи к книге. – М.: Наука, 1991. • Тартаковский А. Г. Русская мемуаристика и историческое сознание XIX в. – М., 1997. • Тартаковский А. Г. 1812 год и русская мемуаристика: Опыт источниковедческого изучения. – М., 1980. 	4 год.
3.	<p>Тема: Кодикологія.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце кодикології в системі спеціальних історичних дисциплін. 2. Кодикологічна модель опису рукописної книги. 3. Рукописна книга Давньої Русі (XI – XIVст.). 4. Рукописна книга у Східній Європі в XV – XVIII ст. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Древнерусское искусство: рукописная книга. – М., 1974. • Дубровіна Л. А. Кодикологія та кодикографія рукописної книги. – К., 1992. • Дубровіна Л. А., Гальченко О. М. Кодикографія української та східнослов'янської рукописної книги і кодикологічна модель структури формалізованого опису рукопису. – К., 1992. 	2 год.

	<ul style="list-style-type: none"> • Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К., 2002. • Розов Н. Н. Русская рукописная книга. – Л, 1971. • Розов Н. Н. Книга Древней Руси XI – XIV вв. – М., 1977. • Рукописная и печатная книга. – М, 1985. • Сапунов Б. В. Книга в России в XI – XIII вв. – Л., 1998. 	
4.	<p>Тема: Предмет та завдання археографії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пошук та класифікація друкованих писемних пам'яток. 2. Принципи публікації історичних документів. 3. Довідковий апарат наукових та науково-популярних видань. 4. Екслібриси. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Адарюков В. Я. Русский книжный знак. – М., 1925. – 50 с. • Вопросы собирания, учета, хранения и использования документальных памятников истории и культуры. – М., 1982. • Лукомский В. К. Анонимные экслибрисы с гербами и методы их определения // Труды Ленинградского Общества Экслибрисов. – Л., 1924. – Вып. 2. – С. 1-8. • Методическое пособие по археографии. – М., 1991. – Ч.1-2. 	4 год.
5.	<p>Тема: Маргіналістика.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет, об'єкт та завдання маргіналістики. 2. Класифікація маргіналій. 3. Методика роботи з маргінальними записами. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Апанович Е. М. Исторические записи на старопечатных и рукописных древних книгах // История СССР. – 1979. - № 2. – С. 151 – 161. • Дмитрієнко М. Ф., Войцехівська І. Н. Маргіналії і маргіналістика // УІЖ. – 1990. - № 3. • Жолтовський П. Канцеляристи малюють на полях // Жовтень. – 1980. - № 8. – С. 118-124. • Ісаєвич Я. Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму. – К., 1972. – 144 с. • Сапунов Б. В. Изучение приписок на старопечатных книгах с применением элементов математической статистики // Федоровские чтения 1978. – М., 1981. – С. 152-158. 	2 год.
6.	<p>Тема: Фальсифікація писемних джерел.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фальсифікація документальних джерел. 2. Підробка історичних та літературних творів. 3. Методи визначення підробок. <p style="text-align: center;"><u>Основна література:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Козлов В. П. Тайны фальсификации: Анализ подделок исторических источников XVIII – XIX вв. – 1996. • Ланн Е. Литературные мистификации. – М.; Л., 1930. • Лихачев Д. К вопросу о подделках литературных памятников и исторических источников // Исторический архив. – 1961. - № 6. – С. 144-158. • Масанов Ю. Литературные мистификации // Сов. Библиография. – М., 1940. – Вып. 1 (18). 	4 год.
	Усього	20 год.

5. Завдання для самостійної роботи.

№ з/п	Зміст самостійної роботи	Кількість годин (денне)	Кількість годин (заочне)
1.	Скласти рецензію на книгу Р. Дарнтон «Великое кошаце побоїще и другие эпизоды из истории французской культуры»	10	10
2.	Вирішення задач із хронології (за методичкою)	10	10
3.	Робота із палеографічними альбомами	10	10
4.	Вирішення задач із історичної метрології	10	10
5.	Створення віртуального фотоальбому	10	10
6.	Підготувати дослідження на тему: Становлення та розвиток нагородної справи в Україні.	6	6
7.	Створення віртуальної виставки на основі фалерістичного матеріалу	-	10
8.	Створення віртуальної виставки на тему: Українська міська геральдика.	-	10
9.	Скласти рецензію на книгу М. Пастуро: «Символическая история европейского средневековья»	-	10
10	Підготувати письмову роботу «Джерела мого курсового дослідження»	-	12
	Разом	56	98

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Курсова робота з курсу.

7. Методи навчання

Лекція, семінарські заняття, застосування інформаційних та ігрових технологій.

8. Методи контролю

Контрольні роботи, співбесіда, іспит.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Для екзамену

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума	
Розділ 1		Розділ 2				Розділ 3									
T1	T2	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	1					
	10			10	10				10	10			50	50	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література:

1. Богдашина О. М. Джерелознавство історії України: теорія, методика, історія. – Х.: Сага, 2004. – 212 с.
2. Бондаренко Г. Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни. – Луцьк, 1997.
3. Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990.
4. Введенський А. О., Дядиченко В. А., Стрельський В. І. Допоміжні історичні дисципліни: Навч. посібник. – К., 1963.
5. Вспомогательные исторические дисциплины: Историография и теория. – К., 1988.
6. Довгопол В.М., Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство історії Української РСР. – К., 1986.
7. Зайцев Б.П., Куделко С.М., Посохов С.И. Материалы к практическим занятиям по исторической хронологии. Методические указания. – Харьков, 1992.
8. Історичне джерелознавство: Підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін.. – Київ: Либідь, 2002. – 486 с.
9. Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учебное пособие / И. Н. Данилевский, В. В. Кабанов, О. М. Медушевская, М. Ф. Румянцева. – М.: РГГУ, 2000.
10. Каменцева Е.И. История вспомогательных исторических дисциплин: Учеб.пособие. – М., 1979.
11. Каменцева Е.И. Хронология. – М., 1967.
12. Каменцева Е.И., Устюгов Н.В. Русская сфрагистика и геральдика. – М., 1974.
13. Кісь Я.П. Палеографія: Навч. посібник. – Львів, 1975.
14. Кобрин В. Б., Леонтьева Г. А., Шорин П. А. Вспомогательные исторические дисциплины. – М., 1984.
15. Пирко В.А. Русская палеография. – К., 1991.
16. Пронштейн А.П. Использование вспомогательных исторических дисциплин при работе над историческими источниками. – М., 1972.
17. Пронштейн А.П., Кияшко В.Я. Вспомогательные исторические дисциплины: Учеб. пособие. – М., 1973.
18. Пронштейн А.П., Кияшко В.Я. Хронология. – М., 1981.
19. Рейсер С.А. Палеография и текстология нового времени. – М., 1970.
20. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. / І. Н. Воцехівська, В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко. – К.: Либідь, 2008. – 520 с.
21. Шерман И.Л. Русские исторические источники X – XVIII вв. – Харьков, 1959.
22. Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни: навч. посіб. – К.: Аграр Медіа Груп, 2010. – 197 с

Допоміжна література:

1. Александров П. Українська монета: історія і сучасність // Старожитності. – 1994. – Число 3-4, 5-6.
2. Бикарман Э. Хронология древнего мира. – М., 1976.
3. Варшавчик М.А. Вопросы логики исторического исследования и исторический источник // Вопр. истории. – 1968. - № 10.
4. Вопросы собирания, учета, хранения и использования документальных памятников истории и культуры. – М., 1982.
5. Вспомогательные исторические дисциплины. Хронология: Рек.указ. лит. / Сост.: Б.П. Зайцев, Ю.Г. Шевченко. – Харьков, 1984.
6. Гавриленко В.О. Українська сфрагістика: Питання предмета та історіографії. – К., 1977.
7. Гречило А. Земельна геральдика // Пам'ятки України. – 1991. - № 3.
8. Джерелознавство історії України: Довідник. – К., 1998.
9. Дружинин Н.М. К вопросу о подборе и обработке исторических источников // Источниковедение отечественной истории. – М., 1983. – Вып. 1.
10. Дьяченко А.Г., Зайцев Б.П., Михеев В.К. Нумизматические памятники Белгородской и Харьковской областей. – Белгород, 1990.
11. Дьячков А.Н., Узденников В.В. Монеты России и СССР: Определитель. – М., 1978.
12. Жуковская Л.П. Развитие славянорусской палеографии (в дореволюционной России и СССР). – М., 1963.
13. Зварич В. Нумизматичний словник. – Львів, 1972.
14. Иванов Г.М. Исторический источник и историческое познание (Методологические аспекты). – Томск, 1973.
15. Исторические дисциплины: Краткий библиографический справочник-указатель. – К., 1990.
16. Казаманова Л.Н. Введение в античную нумизматику. – М., 1969.
17. Калакура Я. Джерелознавство в дослідницькій діяльності Українського історичного товариства / Я. Калакура // Український історик. – Нью-Йорк, Торонто, Київ, Львів, Мюнхен. – 1995. – №1-4. – С. 53-56.
18. Ковальський М.П. Актуальні проблеми джерелознавства історії України XVI – XVII ст. / М.П. Ковальський // Український археографічний щорічник. – Вип. I. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 261 – 270.
19. Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. – М., 1987.
20. Ковальченко И.Д. О применении математико-статистических методов в исторических исследованиях / И.Д. Ковальченко // Источниковедение: теоретические и методологические проблемы. – М.: Наука, 1969. – С. 115-133.
21. Ковальченко И.Д., Устюгов В.А. Применение электронных вычислительных машин в исторической науке / И.Д. Ковальченко, В.А. Устюгов // Вопросы истории. – 1964. - № 5.
22. Корнева И.И., Тальман Е.М., Эпштейн Д.М. История археографии в дореволюционной России. – М., 1969.
23. Котляр М.Ф. Грошовий обіг на території України доби феодалізму. – К., 1971.
24. Котляр М.Ф. Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV – XVII ст. – К., 1981.
25. Котляр М.Ф. Шукачі та дослідники скарбів. – К., 1971.
26. Лакиер А. Русская геральдика. – М., 1990.
27. Лукомский В., Модзолевский В. Малороссийский гербовник. – К., 1993.
28. Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій / С Макарчук. – Львів: Світ, 1999. – С.8 – 11.
29. Малевич Е.Н. Место библиографических источников в системе исторической библиографии / Е.Н. Малевич // Советская библиография. – 1970. – №5. – С. 41-52.
30. Мацюк О.Я. Роль філігранології у встановленні часу написання недатованих документів / О.Я. Мацюк // Історичні джерела та їх використання. – Вип. 2. – К.: Наукова думка, 1966, - С. 256-258.
31. Мацюк О.Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – поч. XX ст.). – К., 1992.
32. Медушевская О.М. теоретические проблемы источниковедения. – М., 1977.

33. Медушевская С.М. О проблемах классификации исторических источников / С.М. Медушевская // Советские архивы. – 1978. – №5.
34. Мережа центральних державних архівів України // Архіви України. – 1992. – 4. – С.7.
35. Мурзаев Э.М. География в названиях. – М., 1979.
36. Правила издания исторических документов в СССР. – М., 1969.
37. Принципы топонимики. – М., 1964.
38. Пронштейн А.П. Использование вспомогательных исторических дисциплин при работе с историческими источниками / А.П. Пронштейн. – 2-е изд. – М.: изд-во МГУ, 1972.
39. Пронштейн А.П. Методика исторического исследования. – Ростов н/Д., 1971.
40. Пронштейн А.П. Методика исторического источниковедения: Учеб.пособие. – 2-е изд., доп. и испр. – Ростов, 1976.
41. Пронштейн А.П., Данилевский И.Н. Вопросы теории и методики исторического исследования / А.П. Пронштейн, И.Н. Данилевский. – М.: Высшая школа, 1985. – С. 24-35, 44-51.
42. Румянцева В. Эмблемы земель и городов Левобережной Украины периода феодализма. – К., 1986.
43. Рылов И., Соболин В. Монеты России и СССР: Каталог. – М., 1994.
44. Санцевич А.В. Джерелознавство з історії Української РСР /1917 – 1941/ - К.: Наук. думка, 1981. – С.6 – 9.
45. Санцевич А.В. Джерелознавство з історії Української РСР післявоєнного періоду (1945 – 1970) / А.В. Санцевич. – К.: Наукова думка, 1972. – С. 4 -8.
46. Санцевич А.В. Методика исторического исследования / А.В. Санцевич. – К.: Наукова думка, 1984. – С.116-136, 2-е изд. – К., 1990.
47. Селешников С.И. История календаря и хронология. – М., 1977.
48. Славко Т.И. Математико-статистические методы в исторических исследованиях / Т.И. Славко. – М., 1981. – 158 с.
49. Соболева Н.А. Российская городская и областная геральдика XVIII – XIX вв. – М., 1981.
50. Соболева Н.А. Старинные гербы российских городов. – М., 1985.
51. Составление библиографического описания: Краткие правила. – 2-е изд. доп. – М.: Книжная палата, 1991. – 224 с.
52. Сохань П. Археографічна робота в Україні: проблеми і перспективи // Вісник Академії наук УРСР. – 1993. - № 6.
53. Сохань П.С. Стан і перспективи розвитку української археографії / П.С. Сохань // Український археографічний щорічник. – Вип. I. – С. 10 – 17.
54. Спеціальні історичні дисципліни. Зведений бібліогр. довідник-покажчик: Нумізматика, сфрагістика. – К., 1997. – Число 2.
55. Старцев П.А. О китайском календаре // Историко-астрономические исследования. – 1975. – Вып. 12.
56. Стрельский В.И. Основные принципы научной критики источников по истории СССР / В.И. Стрельский. – К.: Університетиздат, 1961. – 133 с.
57. Стрельский В.И. Теория и методика источниковедения истории СССР. – К., 1968.
58. Суперанская А.В. Имя через века и страны. – М., 1990.
59. Сухомлин Т.Д. Питання антропоніміки в Українській мові: Навч. посібник. – Дніпропетровськ, 1975.
60. Титаренко П. Історія календаря в Росії і на Україні в зв'язку з загальною історією календарів. – К., 1972.
61. Унбегаун Б.О. Русские фамилии. – М., 1989.
62. Фарсоби́н В.В. Источниковедение и его метод. – М., 1983.
63. Фенглер Х., Ги́роу Г., Унгер В. Словарь нумизмата. – М., 1993.
64. Хренов Л., Голуб И. Время и календарь. – М., 1989.
65. Худаш М.Л. З історії української антропоніміки. – К., 1977.
66. Цыбульский В. Календари и хронология стран мира. – М., 1982.
67. Черепнин Л.В. К вопросу о методологии и методике источниковедения и вспомогательных исторических дисциплин // Источниковедение отечественной истории. – М., 1973. – Вып. 1.
68. Черепнин Л.В. Русская палеография. – М., 1956.

69. Черноморский М.Н. Источниковедение истории СССР / М.Н. Черноморский. – М.: Высшая школа, 1976.
70. Шевелев Л.Е. Источниковедение и вспомогательные исторические дисциплины: К вопросу о их задачах и роли в историческом исследовании // Вспомогат. ист. дисциплины. – 1981. – Т. 13.
71. Шевченко Ф.П. Археографія у зв'язках із спеціальними історичними дисциплінами // Укр. археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. – К., 1988.
72. Шепелев Л.Е. Архивные разыскания и исследования / Л.Е. Шепелев. – М., 1971.
73. Шмидт С.О. О классификации исторических источников / С.О. Шмидт // Вспомогательные исторические дисциплины. – Вып. 16. – Л.: Наука, 1985.
74. Щелоков А. Монеты СССР: Каталог. – М., 1989.
75. Эпштейн Д.М. История археологии в дореволюционной России. Период феодализма. – М., 1979.
76. Этнонимы. – М., 1970.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення.

Курс розміщений в системі електронного навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

<http://ivid.ucoz.ru/>

<http://www.petergen.com/index.shtml>

<http://www.museum.com.ua>

<http://ua.museum-of-money.org>

<http://histography.io/>

<http://ономастика.рф/index.php?id=1>

<http://rosgenea.ru/>

<http://www.genealogia.ru/>

<http://www.1archive-online.com/>

<https://www.myheritage.com.ua/>

<https://www.money.org/>

<https://geraldika.ru/>

<http://www.excurs.ru/>

<http://ukrgeraldika.com/>

<http://numismatics.org/search/maps>